

Ivan Prskalo
Josip Babin

ANTROPOLOŠKE, METODIČKE, METODOLOŠKE I STRUČNE PRETPOSTAVKE RADA U PODRUČJU EDUKACIJE

1. UVOD

Kineziološka edukacija ima ili bi trebala imati najveće učinke na sveukupnu populaciju, jer ovo sveobuhvatno područje prati ljudsko biće od predškolske do visokoškolske dobi (Prskalo i Babin 2006.). Strukturne sastavnice kvalitete u ovom području predstavljene izobrazbom nastavnika, kako inicijalnom tako i kontinuiranom, normativnim ishodištima njihova rada te procesne komponente predstavljene usklađenošću cilja sa sadržajem rada, metodičkim organizacijskim oblicima rada, metodama rada interakcijom stručnjaka i sudionika, nastavnim ozračjem i dr., (Findak, Neljak, 2006.), nužno upućuju na nezaobilazne antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u području edukacije. Kineziologija kao osnovno polazište, supstrat je primijenjene kineziologijske discipline kineziološke metodike ne samo s obzirom na interpretaciju aktualnog stanja ljudskih osobina i sposobnosti nego i za utvrđivanje mogućih i potrebnih promjena antropološkog statusa planiranim i programiranim tjelesnim vježbanjem uz primjenu određenih sadržaja, modaliteta rada, sredstava i odgojno obrazovnih postupaka (Findak 1999.). Objasnjavajući interdisciplinarnost kineziologije Mraković (1977.) ističe njezinu pripadnost skupini antropoloških znanosti povezujući je preko ove grupacije s metodološkim i metodičkim znanostima. Imajući sve to u vidu kao i posebno istaknut značaj i odgovornost koji prati kineziološku edukaciju, a odgoj i obrazovanje su najsloženije i najodgovornije ljudske aktivnosti (Rosić, 1999.), jasno je da bez sagledavanja i maksimalnog poštivanja antropoloških, metodičkih, metodoloških i stručnih pretpostavki rada u području edukacije nije moguće očekivati valjane rezultate u kineziološkoj edukaciji. I sama kineziološka metodika, znanost koja proučava zakonitosti odgoja i obrazovanja u edukaciji, športu, športskoj rekreaciji i kineziterapiji (Findak i Prskalo, 2004.), je nužno interdisciplinarna znanost (Findak, 1999.). Ističući ulogu metoda (Byra & Jenkins, 1998.; Harrison et al., 1999.) i organizacije rada (Ernst & Byra, 1998., Hastie & all. 1999.), što je svakako značajan predmet proučavanja kineziološke metodike, podcrtava se njihov utjecaj u edukaciji. Ovaj pregled antropoloških, metodičkih, metodoloških i stručnih pretpostavki rada u području edukacije doprinos je afirmaciji tih stavova te njihovo fokusiranje na učinak i kvalitetu u kineziološkoj edukaciji.

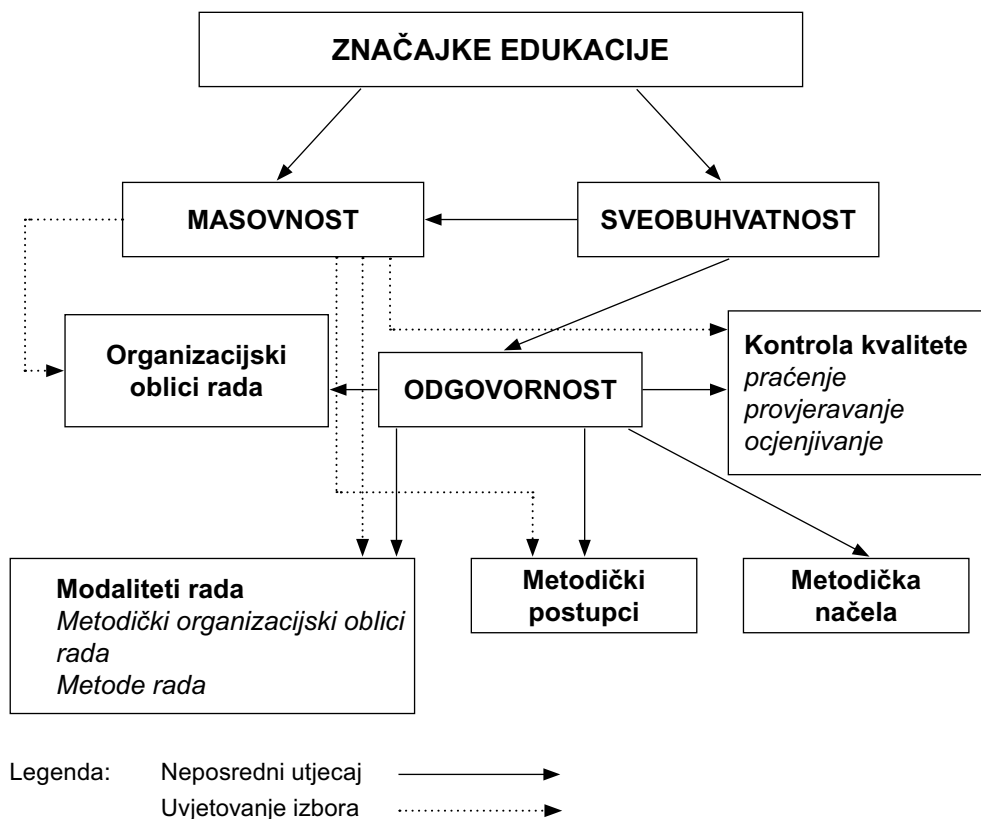
2. ANTROPOLOŠKE PRETPOSTAVKE RADA U PODRUČJU EDUKACIJE

Antropološka obilježja su organizirani sustavi svih osobina, sposobnosti i motoričkih informacija te njihove međusobne relacije. U antropološka obilježja pripadaju antropometrijske značajke, motoričke, funkcionalne i kognitivne (spoznajne) sposobnosti, osobine ličnosti te socijalni status (Findak i Prskalo, 2004.). Kako je već istaknuto, sustavna edukacija prati ljudsko biće od predškolske do visokoškolske dobi, točnije od mlađe predškolske dobi odnosno treće godine života do kraja druge godine studija, odnosno do 20. godine života te obuhvaća obje faze ubrzanog i usporenog rasta (Medved, 1987.), koje su zanimljive i s gledišta kvantitativnih, ali još i više s gledišta kvalitativnih promjena u razvoju čovjeka. Temeljne antropološke pretpostavke rada u kineziološkoj edukaciji su poštivanje zakonitosti promjena u morfološkom, motoričkom i funkcionalnom prostoru, kognitivnim, konativnim i socijalnim čimbenicima potaknuti rastom i razvojem u skladu s fiziološkom i kronološkom dobi te spolom. Ove promjene su jedinstvene koliko je jedinstvena svaka ljudska jedinka te se moraju promatrati individualno za što je osnovni preduvjet poznavanje antropoloških obilježja posebice onih koje želimo mijenjati.

3. METODIČKE PRETPOSTAVKE RADA U PODRUČJU EDUKACIJE

Kineziološka metodika obuhvaća metodičke zakonitosti i njihove teorijske i praktične aspekte u okviru tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja, diferencirane prema dobi, spolu i razinama odgojno-obrazovnog sustava (Mraković, 1997.). Iz ovih zakonitosti i ciljeva same primijenjene kineziologijske discipline – Kineziološke metodike slijede njezine zadaće nužno vezane za odgojno-obrazovni proces, ciljeve i zadaće kineziološke kulture, planiranje i programiranje, metodička načela i modalitete rada u najširem smislu, praćenje provjeravanje i ocjenjivanje te nastavnu i drugu tehniku (Findak 1999.). Specifičnosti ostvarenja ciljeva i zadaća kineziološke metodike u edukaciji su u sveobuhvatnosti odnosno najvećoj mogućoj masovnosti u odnosu na druga područja kao što su šport, rekreacija i kineziterapija. **Sveobuhvatnost** edukacije upravo je proporcionalna razini odgovornosti za provedbu procesa vježbanja u edukaciji odnosno odgojno-obrazovni proces, međutim masovnost nameće rad u velikim skupinama već od predškolske dobi i te skupine se prema studentskoj populaciji brojčano povećavaju, što se negativno odražava na individualizaciju rada. Kako je **individualizacija** maksimalno približavanje programa individualnim obilježjima subjekta za unaprijed poznate ciljeve, poznavanje prezentnog stanja antropološkog statusa je prva bitna pretpostavka za njezino provođenje (vidi Findak, 1999.). Ostale pretpostavke su u najvećem opsegu sadržane u metodičkim zakonitostima koje stručnjak treba uvažavati. Pitanje individualizacije, zbog svega navedenog, postaje okosnica uspješnosti rada

u edukaciji te se ona odražava u svim zadacima ove primijenjene discipline. Jedna od bitnih pretpostavki rada u edukaciji je provedba *organizacijskih oblika rada* u osnovnom i diferenciranom planu i programu, kojima se ostvaruju ciljevi i zadaće tjelesne i zdravstvene kulture, a čine organsku cjelinu i u službi su ostvarivanja cilja i zadaća ovog predmeta. Primjena odgovarajućih *metoda rada* i *metodičkih postupaka* uz poštivanje *metodičkih načela* doprinijet će učinkovitosti kao što je to na primjeru primjene sintetičke metode učenja u mlađoj dobi. *Značaj praćenja* učinaka programa bitan je za sva područja primijenjene kineziologije, a ovdje se ističe potreba pravilnog postavljanja cilja i kontrola učinka programa koji je usmjeren tom cilju. Temeljem iznesenog može se zaključiti kako zbog svojih specifičnosti, od kojih na prvom mjestu izdvajamo masovnost, sveobuhvatnost a s tim u svezi i odgovornost kao malo koja djelatnost kineziološka edukacija ima i odgovarajuće specifične metodičke pretpostavke koje su sadržane u objašnjenim primjerima a prikazane Slikom 1.



Slika 1. Metodičke pretpostavke rada u kineziološkoj edukaciji

4. METODOLOŠKE PRETPOSTAVKE RADA U PODRUČJU EDUKACIJE

Kineziološka metodologija je skup znanstvenih disciplina koje proučavaju putove znanstvene spoznaje, načela, sustave i postupke prikupljanja obrade i analize dobivenih podataka, a uključuje kineziometrijske postupke i kvantitativne metode. Kako je kineziološka metodika primijenjena kineziologijska disciplina logično je da se znanstveni pristup u svojoj osnovi ne razlikuje od drugih primijenjenih područja. Međutim, s obzirom na istaknutu masovnost i sveobuhvatnost ovdje postoje određene različitosti koje treba uzeti u obzir pri znanstvenom pristupu kineziološkoj edukaciji. Naime, već ranije spomenuta masovnost osigurava primjenu dvije osnovne metode istraživanja metodu eksperimenta i opservacije (Woodford, 1999.). Pri tomu bi trebalo preferirati prirodni, u odnosu na laboratorijski eksperiment, jer je on bliži stvarnosti, ako se provodi na mjestu odvijanja kineziološke aktivnosti, a to su u pravilu standardizirani prostori za tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Metoda sustavne opservacije koja je po logici stvari bliska prirodnom eksperimentu (Mraković, 1997.), poželjna je i često korištena metoda prikupljanja podataka u edukaciji kako za potrebe znanstvenog istraživanja tako i za redovite procedure praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja.

5. STRUČNE PRETPOSTAVKE RADA U PODRUČJU EDUKACIJE

Stručnjaci koji imaju najveći utjecaj na kvalitetu rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području u hrvatskom obrazovnom sustavu su kineziolozi, učitelji razredne nastave i predškolski odgojitelji. S obzirom na dobnu strukturu na koju su orijentirani, profesori kineziologije se prije svega pripremaju za rad od 11. godine pa do završetka školovanja i u načelu su stručnjaci usko specijalizirani za rad isključivo u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području. Odgojitelji i učitelji su nositelji odgojno-obrazovnog procesa do 10. godine života, dakle od predškolske dobi do kraja primarne edukacije koja u Hrvatskoj završava 10. godinom života i u mogućnosti su uspostaviti funkcionalnu vezu između odgojno-obrazovnih područja. Uloga svih tih stručnjaka se aktualizira dodatnom značajkom naše civilizacije koja "opterećuje" djecu nedovoljnim fiziološkim opterećenjem uz obilje hrane, najčešće nepotvrđena podrijetla i povećanom intelektualnom i emocionalnom aktivnošću (Nagyová, Ramacsay 1999.). U središte njihove edukacije dolazi kvaliteta rada usmjerena kako na teorijska i praktična znanja supstratne znanosti kineziologije tako i na njezinu primijenjenu disciplinu - kineziološku metodiku. Uz poznavanje ranije navedenih antropoloških, metodičkih i metodoloških pretpostavki za uspješan rad u ovom području kao jedan od prioriteta Američka udruga za zdravlje, tjelesnu kulturu, rekreaciju i ples (1999.) ističe i pozitivan odnos prema tjelesnoj aktivnosti. Svakako ovo područje, kao malo koje drugo, može učiniti višestruk utjecaj na čovjeka

u svim njegovim razvojnim razdobljima da je ulaganje u obrazovanje kadrova u ovom području uvijek isplativa "investicija", osobito ako se uzme u obzir činjenica da je 35,8% populacije u Hrvatskoj tjelesno neaktivno (Mišigoj – Duraković i sur. 2005.).

Povijesni korak u obrazovanju kadrova za ovo područje je potpisivanje Bolonjske deklaracije (The European Higher Education Area) 19.6.1999. što je od strane Republike Hrvatske učinjeno 2001. godine, a potvrđeno u Hrvatskom saboru 2003. godine.

6. ZAKLJUČAK

U ovom pregledu antropoloških, metodičkih, metodoloških i stručnih pretpostavki rada u području edukacije prikazane su specifičnosti najmasovnijeg područja primijenjene kineziologije. Ta masovnost ujedno je osnovni "light" motiv koji ima presudan utjecaj na ostale pretpostavke koje se moraju poštovati u ovom području. Iako su te pretpostavke ovdje analitički prikazane one su međusobno toliko isprepletene da primjerice, kineziološka metodika u edukaciji vrlo često ističe u prvi plan antropološke pretpostavke što je i za očekivati s obzirom da je u njezinom središtu čovjek i to u svom najosjetljivijem ali i najperspektivnijem dijelu. Također su jasne veze metodike i metodologije te metodologije i antropologije. Kineziolog, učitelj ili odgojitelj - stručnjak je u kojem su sadržani i kineziolog i učitelj i odgojitelj, a prostor njegovog djelovanja je toliko značajan i toliko osjetljiv da se može sa sigurnošću tvrditi kako je vrlo malo ljudskih djelatnosti koje toliko naglašeno mogu utjecati na čitav niz osobina, sposobnosti, informacija kako to može dobro organizirano vježbanje od najranije ljudske dobi pa do kasne starosti pod uvjetom da se poštuju navedene antropološke, metodičke i metodološke pretpostavke u svom jedinstvu i potpunoj integraciji. Međutim, za njihovo poštivanje nije dovoljna samo dobra volja već sustavan rad u obrazovanju ovih stručnjaka čiji opseg obrazovanja nikad nije dovoljan s obzirom na značaj posla koji obavljaju te bi trebao zadržati cjeloživotni kontinuitet.

7. LITERATURA

1. American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance. (1999.). *Physical Education for Lifelong Fitness*. Champaign IL. Human Kinetics.
2. Byra, M., & Jenkins, J. (1998.). The thoughts and behaviors of learners in the inclusion style of teaching. *Journal of Teaching in Physical Education*, **18**, 26-42.
3. Ernst, M., & Byra, M. (1998.). Pairing learners in the reciprocal style of teaching: Influence on student skills, knowledge, and socialization. *The Physical Educator*, **55**, 22-37.

4. Findak, V. (1999.). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Zagreb: Školska knjiga.
5. Findak, V., Neljak, B. (2006.). Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije. U: Zbornik radova "15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske" (ur V. Findak) pp: 16-23. Rovinj, Hrvatski kineziološki savez.
6. Findak, V., Prskalo, I. (2004.). Kineziološki leksikon za učitelje. Petrinja: Visoka učiteljska škola.
7. Harrison, J.M., Preece, L.A., Blakemore, C.L., Richards, R.P., Wilkinson, C., & Fellingham, G.W. (1999.). Effects of two instructional models – skill teaching and mastery learning – on skill development, knowledge, self-efficacy, and game play in volleyball. *Journal of Teaching in Physical Education*, **19**, 34-57.
8. Hastie, P.A., Sanders, S.W., & Rowland, R.S. (1999.). Where good intentions meet harsh realities: Teaching large classes in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, **18**, 277-289.
9. Medved, R. (1987.). Sportska medicina. Zagreb: Jumena.
10. Mišigoj-Duraković, M., Heimer, S., Gredelj, M., Heimer, Ž. (2005.). Nedovoljna tjelesna aktivnost. U; Zbornik sažetaka - Znanstveni skup "Prostorna distribucija populacijskih kardiovaskularnih rizika u Hrvatskoj". Zagreb, 4-4.
11. Nagyová, L., & Ramacsay, L. (1999.). The occurrence of the risk factors and health problems of people. In D. Milanović (Ed.) *Proceedings Book of the 2nd International Scientific Conference "Kinesiology for the 21st Century"* (pp. 349 – 351). Zagreb: Faculty of PE, University of Zagreb.
12. Prskalo, I., Babin, J. (2006.). Kvaliteta rada u području edukacije. U: Zbornik radova "15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske" (ur V. Findak) pp: 26-34. Rovinj, Hrvatski kineziološki savez.
13. Rosić, V. (1999.). Nastavnik – čimbenik kvalitete odgoja i obrazovanja: U: Zbornik radova. Drugi međunarodni znanstveni kolokvij - Nastavnik čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju (ur. V. Rosić) pp: 1-10. Rijeka, Filozofski fakultet.
14. Woodford, F., P. (1999.). How to teach scientific communication. Reston, Virginia. Council of biology editors inc.